

gyománys, sötét tónusú, drámai indulatok és lírai ellágyulás között ingázó Brahms-darabbal ismerkedhetek meg. Olyan művel, amely a Rinaldo-kantáta vagy a Gesang der Parzen, máskor a Schicksalslied hangvételeit visszhangozza. (Zemlinsky máskor, más kompozícióiban is igen gyakran írt Brahms-követő stílusban.) Az Adagietto-t Hamar Zsolt pálcája alatt sűrű, sötét tónusban, világos formálással, a tétel emelkedettségéhez méltó szellemi diszpozícióban tolmácsolták az NFZ muzsikusi – széles ívben formált, vokális ihletettségű dallamokkal, érzelm-gazdagon.

Berg versenyművében Isabelle Faust két fontos tulajdonságot fedezett és fedeztetett fel: az első a kompozíció sok részletben érvényesülő kamarazenei jellege; az a fogalmazásmód, amely a szólóhangszert nem kiemeli a zenekarból és szembeállítja azzal, hanem dallamait a szimfonikus szövetbe vörös fonálként beleszöve, első közötti egyenlőként kezeli. A második a magán-szólam beszélő jellege: a hegedűművész

meditatívan, dialógusokat kezdeményezve és lefolytatva, máskor tépelődve vagy panaszosan, de mindig a parlando jellegzetességeit felmutatva játszott, nem nagy hangon (a Berg-hegedűversenyhez néhány drámaibb részletet leszámítva nem is kell igazán jelentős volumen) és rendkívül virtuózan – de nem reprezentatív, hanem funkcionális virtuozitással. A tapsokat egy Bach-szólótéttel hálálta meg (jól illett ez egy olyan versenyműhöz, amelyben B-A-C-H motívum és Bach-korálidézett is felhangzik).

A Sacre jubiláló mű, ősbemutatójának centenáriuma gyakran hallható a szokott-nál. Úgy tetszik, igen gazdagok vagyunk: pár hónapja Vajda Gergely vezényelte a darabot a Rádiózenekar élén, remek előadást hozva létre, most pedig Hamar Zsolt is kiemelkedő színvonalú produkcióra sarkallta a Nemzeti Filharmonikusok kiváló diszpozícióban játszó zenészeit. Hamar mindig ígéretes tehetség volt, most azonban feltűnt, hogy már sokkal több annál: az elmúlt években technikája tökéletesen be-

érett, kifogástalan manualitással, abszolút pontosan és plasztikusan, részletgazdagon és informatívan vezényel. Munkája a muzsikálás terén is épp oly imponáló, mint a zenekart egybefogó és összetartó tevékenységként: a Sacre adekvát tempókkal, érzékeltes hangsúlyokkal, nagy hangzásigénnyel, a ritmus és a változékony metrumok sokféleségét kiélvező olvasatban tárult elénk. Hamar Zsolt vezénylésében tetszett a kettősség is, amely egyforma jelentőséggel mutatja fel az ősi szláv rituális zene nyers-barbár gesztusait és a modernizmus szögletességét (amely a maga módján gyakran ugyanolyan nyers és barbár, mint az ősi szertartászenék világa). A zenekar maximalista igénytelenséggel muzsikált: hajlékony és atmoszférateremtő fagott-bevezető, fényes rézfúvós kórusok, izgalmasan központosító ütők, zsvajgó fafúvók és tónusos vonósok jellemezték az összjáték gyanánt és egyéni teljesítmények dolgában egyaránt felsőfokon értékelhető teljesítményt.

(Csengery Kristóf)

Lemezkritika

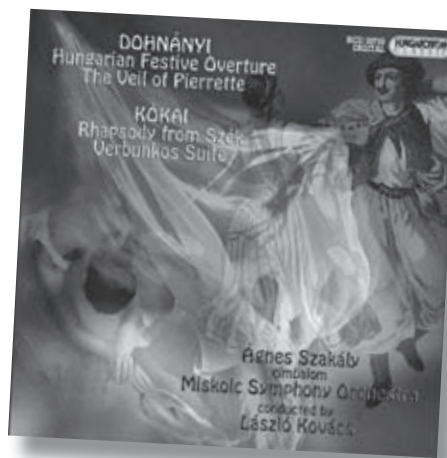
A Miskolci Szimfonikus Zenekar új CD-felvételéről

Hazai együtteseink között megkülönböztetett helyet foglal el a Miskolci Szimfonikus Zenekar atekintetben, hogy rendszeresen (évente) készít felvételeket, ráadásul, előre megtervezetten, sorozat-jelleggel. A Weinerkorongok hasznát legjobban talán maguk a muzsikuskok érzik, amennyiben jártasságot szereztek egy szerzői életműben, mintegy belülről megismerve a szerző zenei gondolkozásmódját, ami abban is megmutatkozik, hogy értő(bb)en szólaltatják meg a műveket. A stúdiófelvétel-készítőként Weiner zenéjén nevelkedett (edződött) muzsikuskok számára testhezálló feladat a Weiner-kortársak idősebb és ifjabb generációinak műveivel való ismerkedés, s ami ezzel együtt jár: ezek megismertetése koncert-közönséggel, továbbá a hangfelvételek iránt érdeklődőkkel. Legújabb felvételükön – vezető karmesterük, Kovács László irányításával – Dohnányi Ernő és Kókai Rezső két-két művét szólaltatják meg. Aki teheti, hallgassa meg külön-külön a műveket, vagy legalábbis elkülönít-

ve a műsor két részét!

Dohnányi Ernő Ünnepi nyitányával kezdődik a korong. A műről szokás tudni, hogy Pest, Buda és Óbuda egyesítésének 50. évfordulójára készült, felkérésre, csak-

úgy, mint Bartók Táncszvitje és Kodály Psalmus hungaricus. Az est a Kodály-remek sikerét hozta, a Táncszvit méltó (a művet ténylegesen hangzó életre keltő) előadása sokáig váratott magára, de napjainkban a legnépszerűbb Bartók-művek közé tartozik. Az Ünnepi nyitány az általánosítások sorában az „alkalmi kompozíció” dehonesztáló-degradáló minősítése jutott. Ami az alkalmi jelleget illeti, általános tapasztalat, hogy nem egyenes arányban függ össze a minőséggel. Mindenesetre tény, hogy a bemutató előtt öt nappal elkészült darab (ez sem egyedi-egyszeri jelenség a zenetörténetben) aligha kaphatott alapos előkészítést.

Később sokáig Csipkerózsika-álmot aludt a tétel (Dohnányi csaknem egész oeuvre-jéhez hasonlóan), s amikor végre akadt vállalkozó szellemű együttes, amely műsorra tűzte, a megszólaltatás óhatatlanul is kísérlet maradt. Nem volt előadói hagyománya, tehát a Weinerfelvételek kapcsán korábban említett jártas-

sághoz hasonlóval aligha rendelkezett bárki. Amióta Dohnányi művei gyakran csendülnek fel (jöllehet, kevésből lett mindmáig repertoár-darab), minden bizonnyal könnyebb a helyzet – de ez aligha csökkenti a miskolciak interpretációjának értékét. A filmzenét, kísérőzenét, valamint balettmuzsikát is repertoáron tartó együttes karmesterének különleges koncepcióját valósította meg (akkor is igaz ez, ha nem lett szavakkal megfogalmazva – a hangzás önmagáért beszél, félreérthetetlenül). Kovács László az „alkalmi” jelleget más értelmezésben tekintette mérvadónak. Az alkalom indokol(hat)ta, hogy a szerző felidézte benne a legszen-

tebb magyar nemzeti énekeket (Erkel Himnuszát és Egressy Béni Szózatát), továbbá saját Nemzeti imájának (Magyar Hiszekegy) dallamát is. Szerénytelenség ez utóbbi gesztusa? Talán csak akkor, ha feltételezte: a közönség hasonlóképp felismeri, s az együtt-szerepeltetés következtében egyenlő rangúnak tartja majd. A szándékos idézet-technikában mutatkozik meg Kovács László számára a mű reprezentatív jellege – és csak ebben. A kezdés már-már balett-zsánerű, könnyed, a folytatásban szabadon bomlanak ki a különböző karakterek. Szinte látható az előadás, némely részlete olyan aláfestő-zenére emlékeztető, amely egymásba áttűnő képekhez készült. A tempó-változtatás telitalálat: amikor felcsendülnek az idézet-fordulatok, nem valamiféle cantus firmus súlyát cipelik nehézkesen-vontatottan, hanem saját tempójukban szárnyalnak. Lehet a tétel szonáta-formájú, a hallgató számára az a – korántsem egyenesvonalú – fokozás meghatározó, amely az emelkedett tónusú zárószakaszhoz vezet.

A Pierrette fátyola balettből készített háttér-teszt szvit interpretációs nehézségét az adja,

hogy olyan világba kell kalauzolni a hallgatót, amely napjaink emberének legfeljebb irodalmi (netán film-) élményeiből lehet csak ismerős (Arthur Schnitzler színdarabjai viszonylag csekély ismertségre tarthatnak számon). Ami nyilvánvaló: a tánc apoteózisának kell sugározni valamennyi tételből. E felismerés birtokában fogalmazta meg a tételeket a zenekar. A remek teljesítmény aligha jöhetett volna létre, ha nem „állandó karmester” dirigál, azaz olyan művész, akivel „egy húron pendül”, közös zenei nyelvet, sőt nyelvjárást-dialektust beszél az együttes. Ilyen együttműködés biztosíthatja az oldott frázisok, cadenza-szerű szólisztikus fordulatok megszületését. Kovács László valamennyi tételnek saját profilt kívánt adni, a Keingő-körtánchoz (II. tétel) képest a Násztánc sokkal realiztikusabb, ha úgy tetszik, földhözragadtabb. Talán a commedia dell'arte világhoz is itt közelít leginkább a hangulat. Ehhez képest archaizáló érzetet kelt a Menüett, hogy ismét erőteljes kontraszt jöhesse létre a zárótétellel.

Kókai Rezső két műve 1950-ből (Verbunkos) illetve 1952-ből (Széki rapszódia) szár-

mazik, tehát évtizedekkel későbbi a Dohnányi-kompozícióknál. Mégis, kevésbé elementáris hatást keltenek. Pontosabban, a mai hallgató érdeklődését nem igazán kötik le, habár kellemes hallgatnivalót kínálnak. Ilyenkor érdemes foglalkozni a történeti körülményekkel, pontosabban, azok változásával. Napjainkban, amikor – hála a felbecsülhetetlen értékű táncmozgalomnak – a népzene újrafelfedezéseit követően revival-irányzatok bizonyulnak életképesnek, el sem tudjuk talán képzelni, mennyire sajátos szín volt e két mű a hazai zeneirodalom palettáján. A „tisztá források” felkutatása és birtokbavétele után szinte lehetetlen elementáris erejűnek érezni, minden értéke elismerésével is, e darabokat. Külföldi, a magyar népzene kevésbé, távolról is alig ismerő számára sokkal hatásosabbnak tűnnek. Az előadás óhatatlanul is szürkébb, hiszen a muzikusok közlésvágyát kielégítő újdonságot hiába is keresnének bennük. Hiányzik az a distancia, amely rácsodálkozást tenne lehetővé. Szűk félórányi kellemes (akár háttér-)zene, amely a hallgatótól sem igényel intenzív figyelmet. *Fittler Katalin*

Turné-tapasztalatok és – tanulságok

A MÁV Szimfonikus Zenekarral – Ománban

Eredetileg a Yasser Abdel Rahman népszerű filmzenéiből összeállított program előadására kapott meghívást a MÁV Szimfonikus Zenekar, majd időközben támadt az ötlet: működjön közre egy másik nagy horderejű esemény műsorában is.

Az arab est budapesti próbáit követően egyhetes ománi útra indult december 1-jén az együttes, hogy 3-án részt vegyen – Kesselyák Gergely vezényletével – a maszkati

Royal Opera House orgonaavató hangversenyén, 6-án pedig a filmzeneszerző-hegedűművész vezényletével, arab együttes társaságában muzsikáljon.

E sorok írója, krónikásnak is becsületére váló aktivitással vett részt a zenekar életében, végigülve valamennyi próbát. Ha embert lakva ismerni meg, zenekart a koncertre való felkészülés idején. Miként érdekes a laikus számára is a „művek bontakozóban”

téma, úgy a hospitáló számára komoly beavatást jelent a próbafolyamatok végigélése. Akkor is tanulságos ez, ha a koncertet nem tudja „objektíven” hallgatni, hiszen a korábbi tapasztalatokról nem lehet időszakosan megfelekedni. Megvan viszont az a több-lethaszná, hogy nem a hangversenyen csodálkozik rá olyan környezeti (akusztikai) jelenségekre, amelyekkel – a muzikusokhoz hasonlóan – már korábban megismerkedett.

